

ช้อลล - พรกตาเด็ยว

ประมุค อุทัยพันธุ

“ตัวข้าสุดท้อง น้องเพื่อนทั้งหลาย ตัดต่อต้อหาย ตัดหวายหวายขาด ตัดสายไฟฟ้า ขาดแล้วต้อเฮย”

ช้อลล
ในการบอกรูปพรรณของคนเรา นอกจากจะบอกลักษณะของร่างกายส่วนอื่นแล้ว ส่วนของผิวหนังก็อยู่ในตำแหน่งที่กำหนดไว้เช่นกัน เช่น เป็นคนผิวดำ ผิวดำแดง ผิขาว เป็นต้น

รูปพรรณของวัวก็เช่นกัน สีของผิวหนังก็ถูกกำหนดเป็นสำคัญด้วย

วัวบางพันธุ์มีสีเดียวเป็นพื้น สะดวกแก่การบอกสีนั้น ๆ แต่บางพันธุ์ เช่น วัวพันธุ์พื้นเมืองที่เราเห็น ๆ กันนั้น บางตัวยากจะบอกว่าเป็นสีอะไร

โดยเฉพาะในการทำตัวพิมพ์รูปพรรณโคของเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง มักประสบความสำเร็จไม่ใช่น้อย

ตัวไหนมีสีเดียวเป็นพื้นตลอดทั้งตัว เช่น ดำ แดง ขาว ก็สะดวกในการระบุสีนั้น ๆ ได้ทันที

เจอตัวไหนที่มีสีเหลืองเหลืองกันหลายสี ชักวุ่น ครั้นจะยืมคำที่ชาวบ้านใช้เรียกกันในท้องถิ่นมาใช้ เช่น สีโหนด สีแดง สีสุนัข สีช้อลล ก็ไม่ต้องตามเจตนากรมในด้านการราชการ เพราะคนปักษ์ใต้เท่านั้นที่รู้ความหมายของสีดังกล่าว คนกลางไม่รู้

เรื่องราวมันเคยมี ข้าราชการชาวกรุงระดับสูงผู้หนึ่ง มาตรวจราชการที่อำเภอหนึ่งในจังหวัดปัตตานีเอง ท่านเจอสี “ช้อลล” ในตัวพิมพ์รูปพรรณโคเข้า จึงเรียกเสมียนเจ้าหน้าที่มาสอบถาม เสมียนตอบว่า “ตัวสีเหลือง ๆ หม่น ๆ จะว่าเหลืองก็ไม่เชิง ออกเขียวอ่อน ๆ

84 รุสมีแล

ผสมด้วย ส่วนคอนันดำ แต่ก็ไม่เชิงดำแท้ มีแกมสีน้ำตาลแก่ปนสีเหลืองแก่ ๆ ครับท่าน”

ท่านสงสัย จึงให้เสมียนผู้นั้นไปนำวัวสี “ช้อลล” มาให้ท่านดู

ท่านดูแล้วก็นั่งอึ้งงีบเสียงไป แต่เสมียนเจ้ากรรมดันทะเล็งถามท่านว่า “อย่างนี้เรียกสีอะไรครับ ผมจะได้จำไว้เขียนให้ถูกต้อง”

ท่านควัดโบหน้าขยับทันทีไปทางนายอำเภอ ซึ่งยืนอยู่ใกล้ ๆ พุดด้วยเสียงเกรี้ยวว่า “ว่าในนายอำเภอ ช่วยบอกมันที่ชื่อว่าสีอะไร”

นายอำเภอจ้องเขม็งไปที่เสมียนซึ่งยืนหน้าซัดเหมือนไก่ต้ม แล้วพุดอย่างคุดันว่า “สีเหลืองกอดำ” พร้อมกับลดเสียงคำรามออกมาตามไรฟันเบา ๆ ดัง “...ท่า” ตามมาด้วย

เรื่องของเรื่องไม่ได้จบลงแค่นี้ แต่ขอละไว้ในฐานที่เข้าใจก็แล้วกันนะครับ

พุดกันถึงเรื่องสีของวัวนี้ ปักษ์ใต้ของเราเก่ง ก็ สามารถกำหนดชื่อสีนั้น ๆ ออกมา ให้เราเข้าใจกัน ชนิดหลับตาเห็นภาพก็ว่าได้

และต้องยอมรับว่า ภาษามลายูท้องถิ่นที่พี่น้องไทยมุสลิมใน 3 จังหวัดของเราใช้กัน มีความสำคัญต่อการกำหนดสีของวัวได้เหมาะสม จนใช้เรียกกันแพร่หลายทั้งในหมู่ไทยมุสลิมและไทยพุทธ

ภาษามลายูท้องถิ่น 3 จังหวัดภาคใต้ คือ ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส กำหนดสีของวัวไว้ดังนี้

อีแด - สีดำ

แมเฆาะ - สีแดง

ปูเต๊ะ - สีขาว

ลาสะ - สีเหลืองอ่อน ๆ (เหมือนเปลือกลูกกลางสาด)

กาโบ - สีขาวหม่น (สีเหมือนปีกของแมลงชนิดหนึ่ง ซึ่งชาวปักษ์ใต้เรียกว่าแมลงยาบซี หรือ แมลงพลับซี หรือแมลงกาโบ)

กลาบู - สีดำหม่น

ตาปง - สีดำลายขาวหรือแดงลายขาว (วัลลาย)

บอตา - สีเหมือนเปลือกลูกตาลสุกหรือแก่จัด

ช้อลล - สีเหมือนเปลือกลูกตาลที่จวนจะแก่ สังกะสีส่วนหัวกับส่วนท้ายของผลมีสีแตกต่างกัน

กูบิง - สีแดงอ่อน

ในจำนวน 10 สีที่กล่าวนี้ ไทยพุทธจะเรียกเพียงอยู่ 3 สี คือ ลาสะ เรียก กลางสาด ช้อลล เรียก สะหลอ กูบิง เรียก กูบิน (หรือบางทีก็เหลือบิน คำเดียว)

เรื่องของสีไม่ใช่เรื่องง่ายสำหรับการเรียกให้เข้าใจได้ถูกต้อง ต้องมีองค์ประกอบอื่นเข้าช่วยด้วย เพื่อสร้างความเข้าใจชัดเจนขึ้น เช่น เขียวหัวเปิด แดงเลือดนก แดงเลือดหมู เป็นต้น ยิ่งในสมัยนี้ซึ่งเป็นสมัยวิวัฒนาการด้านแสงสี การเรียกชื่อสีก็แปลก ๆ ขึ้นมาอีกมากมาย เช่น สีแดงเพลิง เขียวมะกอก

สัมผัสตาด สีออกดก เป็นต้น

อย่างไรก็ดี สีดังกล่าวเป็นการบอกลักษณะของพื้นสีเพียงสีเดียว ไม่ได้เหลือแหล่หลายสีเหมือน “ซีลอล” หรือ “สะหลอ” ที่เป็นเอกลักษณ์หนึ่งของสีว้าวพื้นเมือง ซึ่งในสามจังหวัดภาคใต้ใช้เรียกกัน

พรกตาเดียว

พรก (ภาษาถิ่นปักษ์ใต้) คือ ะลามะพร้าว

พรกตาเดียว คือ ะลามะพร้าวตาเดียว

ตาของะลามะพร้าว คือส่วนที่มีลักษณะเหมือนดวงตาชายขวา อยู่เหนือ ส่วนปากหรือส่วนที่มะพร้าวแทงหน่อออกมา

โดยปกติะลามะพร้าวมี 2 ตา แต่ก็จะมีเหมือนกันที่มีเพียงตาเดียว ซึ่งนับว่าผิดปกติวิสัย

ะลามะพร้าวตาเดียวหายาก และมีค่าเป็นพิเศษสำหรับคนโบราณมาก

เมื่อพบมะพร้าวผลโตที่มีกะลาตาเดียว เขาจะบรรจุลงถ้วยออกเป็น 2 ซีก ตามแนวขวาง เพื่อจะได้กะลาตามขนาดและสวยงามตามความต้องการ

กะลาที่ต้องการนั้น คือกะลาซีกหัวที่มีตา ซึ่งเรียกว่า กะลาตัวผู้ ส่วนซีกท้ายเรียกว่า กะลาตัวเมียนั้น ก็เป็นเพียงกะลาธรรมดา ๆ เท่านั้น

หลังจากขัดเกลตาผิวกะลาเรียบร้อยทั้งภายนอกและภายในแล้วก็จะนำไปใช้ประโยชน์คู่กับถังข้าวสารคือใช้ตักข้าวสารกรอกหม้อ เมื่อตักแล้ว ให้วางกะลาเก็บไว้ในถังตามเดิม แต่ให้หงายกะลาและมีข้าวสารติดอยู่ในกะลาด้วย ไม่ให้คว่ำ โบราณถือว่าการปฏิบัติเช่นนั้น จะนำมาซึ่งความ

อุดมสมบูรณ์ในด้านการบริโภค ชนิดที่เรียกว่า ไม้ขาดข้าวสารกรอกหม้อ

กะลาที่ใช้ตักข้าวสารกรอกหม้อนี้ ภาษาถิ่นปักษ์ใต้เรียกว่า ป้อย

นอกจากใช้ป้อยเป็นภาชนะตักตวงข้าวสารแล้ว ป้อยยังมีประโยชน์ในด้านเป็นอุปกรณ์รักษาโรคตาเป็นตัวอย่าง

ซึ่งเป็นป้อยที่ได้จากพรกตาเดียวแล้ว ก็ยิ่งขลัง

โบราณจำแนกต้อเป็น 2 ชนิดคือ ต้อ(ข้าว)สาร กับ ต้อเนื้อ

ต้อสาร มีลักษณะเหมือนเม็ดข้าวสาร สีขาวขุ่น

ต้อเนื้อ มีลักษณะเป็นก้อนเนื้อเล็ก ๆ สีแดงเรื่อ

ตำแหน่งเริ่มต้นของโรคก็คือบริเวณหัวตา แล้วค่อยเคลื่อนเข้าสู่ตาหากไม่ระงับการลุกลามของโรค ก็จะทำให้ตาบอดได้

การรักษาโรคต้อโดยใช้ป้อยเป็นอุปกรณ์ เขาเรียกว่า ตัดต้อ

ผู้ให้การรักษา นั้น จะเป็นใครก็ได้ ไม่ว่าหญิงหรือชาย เกล็ดลับมืออยู่ว่า ผู้นั้นต้องเป็นลูกคนสุดท้าย

วิธีการรักษาเริ่มต้นด้วยการให้ผู้ป่วยนั่งบนครกตำข้าวที่คว่ำลงกับพื้นดินหรือนั่งบนชั้นบันไดชั้นต่ำพอที่จะวางเท้าลงบนพื้นได้ หันหน้าไปทางทิศตะวันออก มือจับป้อยครอบตาข้างที่เป็นต้อ

ทางฝ่ายผู้ให้การรักษา หรือนัยหนึ่งเรียกว่า ผู้ตัดต้อ จะยื่นหน้าไปทางทิศตะวันออกก่อน ยกมือพนมพร้อมกับกล่าวประกาศรำลึกถึงครูบาอาจารย์และสิ่งศักดิ์สิทธิ์

ถ้าผู้ตัดต้อเป็นผู้ชาย ควรมีผ้าขาวม้าพาดบ่าเป็นองค์ประกอบด้วย เมื่อกล่าวประกาศรำลึกถึงครูบาอาจารย์แล้ว ก็เริ่มลงมือตัดต้อ

ถ้าผู้ป่วยเป็นต้อสาร ผู้ตัดต้อจะใช้เมล็ดข้าวสารหนึ่งเมล็ด วางบนป้อยที่ครอบตาผู้ป่วย ใช้คมมีดคมเมล็ดข้าวไว้ พร้อมทั้งว่าคาถา (ความจริงน่าจะเรียกว่ารำยโองการมากกว่า) เมื่อจบคาถาก็ใช้มืออีกข้างหนึ่ง คบลงบนสันมีดเบา ๆ ทันที พอให้เมล็ดข้าวหักออกเป็น 2 ท่อน และโอกาสนี้ผู้ป่วยซึ่งถือป้อยอยู่นั้น ก็จะปล่อยป้อยหลุดจากมือตกลงสู่พื้น จากนั้นก็หยิบป้อยนั้นขึ้นมาใหม่ เพื่อทำการตัดต้อเป็นครั้งที่ 2 และ 3 ในลักษณะการเช่นเดียวกับครั้งแรก จึงเป็นอันว่าสิ้นเสวีวิธีการตัดต้อ

สำหรับผู้ป่วยเป็นต้อเนื้อนั้น ใช้เนื้อชิ้นเล็ก ๆ แทนเมล็ดข้าวสาร จะเป็นเนื้ออะไรก็ได้ แต่ต้องเป็นเนื้อสด ส่วนกรรมวิธีก็เช่นเดียวกัน เว้นแต่ตอนตัดชิ้นเนื้อให้ขาดนั้น ให้ใช้มีดเจียนแทนการคบสันมีด

ช่วงเวลาที่ใช้ทำการตัดต้อ ใช้เพียงช่วงเดียว คือเวลาฟ้าสาง และที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งก็คือ ทั้งผู้ป่วยและผู้ให้การรักษา ต้องไม่ล้างหน้าหรือบ้วนปากก่อนทำการตัดต้อ

กาตาดตัดต้อ มีดังนี้
"ตัวข้าสุดท้อง น้องเพื่อนทั้งหลาย ตัดต้อต้อหาย ตัดหายหายขาด ตัดสายฟ้าฟาด ขาดแล้วต้อเอย"
ปัจจุบันความเชื่อเกี่ยวกับกะลาที่

ใช้ตักข้าวสารกรอกหม้อนั้น แทบจะไม่มีเหลือแล้ว แต่ความเชื่อเกี่ยวกับการใช้กะลาเป็นอุปกรณ์รักษาโรคต้อนั้น ยังมีอยู่ และคงมีสืบไป ในเมื่อการรักษา นั้น ทำให้ผู้ป่วยหายได้อย่างน่าอัศจรรย์มาแล้วมากมาย แม้ว่ากะลาตาเดียวจะหายาก แต่กะลาสองตาก็ใช้แทนได้ผลไม่แพ้ตาเดียวเหมือนกัน